

Od redakcji

Toruń tam i z powrotem. Szkice z antropologii miasta to już trzecia książka wydana przez toruński oddział Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, którą poświęcamy Toruniowi, jego historii i współczesności¹. Tym razem obraz naszego grodu postanowiliśmy ukazać poprzez biografie, autobiografie, a często tylko fragmenty z życia torunian jako bohaterów indywidualnych oraz zbiorowych. Wśród nich znaleźli się artyści, studenci, wodniacy, kibice, złodziej, Indianin, kapelusznik i folklorysta.

Wszystkie postacie zaliczyliśmy do szeroko pojętej rodziny *toruńczyków*, których związek z miastem jest niekiedy okresowy, czasem okazjonalny, a oni sami w kilku przypadkach wyłamują się z powszechnie pojętego kanonu obywatela miasta. Stąd przywołane przez nas miano *toruńczycy*, do niedawna obecne w literaturze i wciąż żywe w mowie potocznej, manifestuje pewną nietypowość (*przaśność*) naszych bohaterów, a jednocześnie podkreśla ich barwność i urodę (*kraśność*)².

Tytuł książki, z frazą zapożyczoną z nagłówka publikowanego w niej artykułu Ryszarda Bieńkowskiego, świadczy o powracających tematach lokalnych, które inspirują nasze antropologiczne eksploracje i wciąż wywołują w nas nowe refleksje.

Oddawany do rąk Czytelnika tom podzieliliśmy na dwie części. *Toruńczyków portret kraśny. Biograficzny zapis historii miasta* to część pierwsza, zawierająca zbiór artykułów przedstawiających sylwetki ludzi, których życie lub jakiś jego fragment związało się z Toruniem. Losy każdego z nich można nazwać osobną mikrohistorią wplecioną w historię miasta i odczytywać jak kolejne strony, pisanych wciąż dziejów naszej civitas. Autorami tej części antologii są członkowie oddziału toruńskiego PTL, etnologowie, folklorysty i literaturoznawcy na co dzień pracujący w Muzeum Etnograficznym im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu, na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz nasze Koleżanki i Koledzy mieszkający w innych miastach Polski.

Część druga zatytułowana *Toruńczyków słowo przasne. Folklorystyczne opisanie miasta* jest zbiorem artykułów przygotowanych przez pracowników, absolwentów oraz

---

1 Dotychczas ukazały się: *Z trzeciego brzegu Wisły. Szkice z antropologii Torunia* (Czachowski, Kwiatkowska, Mianecki, Trapszyc 2007) oraz *Do Torunia kupić kunia. W 60. rocznicę założenia oddziału toruńskiego Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego* (Czachowski, Mianecki 2008).

2 W słownikach języka polskiego trafić możemy na kilka znaczeń wymienionych terminów. *Przaśność*, pierwotnie odnosząca się do niekwaszonego chleba, w odniesieniu do wyglądu, usposobienia i języka, z jednej strony kojarzy się z niechlujnością, wulgarnością, prostotą, gwarą a innym razem z radością, witalnością, oryginalnością (Karłowicz, Kryński, Niedźwiedzki 1912: 16; Doroszewski 1965: 114; 1973: 577). „Kraśny” to „piękny”, „urodziwy”, również „jaskrawoczerwony, barwny” oraz „jaskrawy, mieniący się” (Karłowicz, Kryński, Niedźwiecki 1902: 530-531 Doroszewski 1961: 1102-1103; 1973: 273) .

studentów filologii polskiej i etnologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, pasjonujących się zjawiskami folkloru oraz antropologią miasta. Bezpośrednią inspiracją do ich napisania była sesja studencka pt. *Współczesny folklor Torunia* zorganizowana przez Folklorystyczne Koło Naukowe, działające na Wydziale Filologicznym UMK, w marcu 2010 roku. W jej trakcie prezentowano wstępne wyniki badań terenowych dotyczących zjawisk folklorystycznych zauważalnych w grodzie Kopernika, które po opracowaniu stały się kanwą większości zamieszczonych w niniejszym tomie artykułów (poza artykułami Violetty Wróblewskiej i Pauliny Bobeckiej).

Pierwszą część książki – *Toruńczyków portret kraśny (...)*, otwiera postać Tadeusza Gapińskiego, współczesnego malarza „nietuzinkowego”, którego barwna sylwetka i talent jest tematem artykułu Justyny Słomskiej-Nowak. Ważny etap historii toruńskiej fotografii ukazuje Aleksandra Jarysz. Autorka odkrywa przed nami prekursorskie dokonania Alexandra Jacobiego, XIX-wiecznego fotografa-dokumentalisty, umiejętnie łączącego rzemiosło z artystem. Postaciami toruńskich kapeluszników zainteresowała się Żaneta Kopczyńska, autorka tekstu dotyczącego bardzo dziś już rzadkiego zawodu, uprawianego z pasją i zamiłowaniem przez ostatnich przedstawicieli tej profesji. O Feliksie Dąbku, złodzieju i przemytniku, którego wyczyny były tak zdumiewające i głośne, że doczekały się wydanej „na gorąco” (w 1857 roku) publikacji, opowiada Hubert Czachowski. Sporo egzotyki i południowoamerykańskiego kolorytu wnosi artykuł Natalii i Marcina Lutomińskich. Autorzy przybliżają nam sylwetkę indiańskiego muzyka z Boliwii, dla którego współczesny Toruń stał się tylko przystankiem w drodze. Toruńscy wodniacy, jako subkultura zawodowa nadwiślańskiego miasta to z kolei, historyczny już dzisiaj, bohater zbiorowy przedstawiony w tekście Artura Trapszyca. Pierwszą część tomu zamyka literacki i pełny refleksji autoportret Ryszarda Bieńkowskiego.

Violetta Wróblewska, autorka artykułu otwierającego część drugą zatytułowaną *Toruńczyków słowo przasne (...)*, wprowadza nas w problematykę toruńskiego folkloru współczesnego. Kolejne teksty stanowią prezentacje wybranych form folkloru oraz grup środowiskowych wpisanych w kulturową przestrzeń nadwiślańskiego grodu. Mariusz Szybko charakteryzuje graffiti na toruńskich murach, natomiast Olga Wachcińska ukazuje typy i funkcje znaków widniejących na kolejowych dworcach. Następne dwa teksty – Pauliny Bobeckiej oraz Weroniki Krajniak, dotyczą specyfiki folkloru lokalnych kibiców sportowych. Bartosz Filipczyk, kolejny z młodych badaczy, zainteresował się specyficzną społecznością miejskich żebraków. Natomiast Monika Zaremba opowiada o toruńskich legendach miejskich oraz anegdotach studenckich, gdy Martyna Bokiniec, której tekst zamyka cały tom,

zaprezentowała zaków zajmujących się wyrobem biżuterii w stylu etno, próbując odnaleźć powody zainteresowania tego typu działalnością.

Mamy nadzieję, że tak przygotowywana przez nas publikacja, mająca na celu uchwycenie historii i kultury Torunia przez pryzmat losu konkretnego człowieka, którego życie w jakiś sposób związało się z nadwiślańskim grodem, oraz przez opis folkloru wybranych grup środowiskowych funkcjonujących w naszym mieście, ukaże czytelnikom nowe oblicza bliskiego nam świata.

Pragniemy w tym miejscu serdecznie podziękować Gminie Miasta Toruń, reprezentowanej przez Michała Zaleskiego, Prezydenta Miasta Torunia, za pomoc finansową. Bez uzyskanej stąd dotacji oraz wsparcia Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego we Wrocławiu nasza publikacja nie mogłaby być wydana.

Za cenne uwagi i recenzję naszej książki specjalne podziękowania składamy prof. dr hab. Grażynie Ewie Karpińskiej.

LITERATURA:

CZACHOWSKI HUBERT, KWIATKOWSKA OLGA, MIANECKI ADRIAN, TRAPSZYC ARTUR (red.)

2007 *Z trzeciego brzegu Wisły. Szkice z antropologii Torunia*, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze Oddział w Toruniu, Toruń.

CZACHOWSKI HUBERT, MIANECKI ADRIAN (red.)

2008 *Do Torunia kupić kunia. W 60. rocznicę założenia oddziału toruńskiego Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego*, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze Oddział w Toruniu, Toruń.

DOROSZEWSKI WITOLD (red.)

1961 *Słownik języka polskiego*, Tom III, Warszawa.

1965 *Słownik języka polskiego*, Tom VII, Warszawa.

1973 *Słownik poprawnej polszczyzny*, PWN, Warszawa.

KARŁOWICZ JAN, KRYŃSKI ADAM, NIEDŹWIEDZKI WŁADYSŁAW

1902 *Słownik języka polskiego*, t. II, nakładem prenumeratorów i Kasy im. Mianowskiego, Warszawa.

KARŁOWICZ JAN, KRYŃSKI ADAM, NIEDŹWIEDZKI WŁADYSŁAW

1912 *Słownik języka polskiego*, t. V, nakładem prenumeratorów i Kasy im. Mianowskiego, Warszawa.